

Helsingin Sanomat Mieliopidekirjoitus 11.1.2019

Järjestelmä jättää ihmisiä lähes nollatuloille perustuslain vastaisesti

Ajankohtaisessa niukkuuskeskustelussa on jäänyt vähälle huomiolle työttömyysturvan epäämisen ja toimeentulotuen perusosan alentamiseen liittyvät köyhyys- sekä sosiaaliset- ja terveystriskit. Osa ihmisistä voi jäädä pitkiksi ajoiksi kokonaan vaille tuloja asioidessaan viranomaispalveluissa. Vastuuta ei voi vierittää vain asiakkaille, vaan ongelma on järjestelmässä.

Esimerkiksi työttömyysetuuden karenssin pituus vaihtelee tällä hetkellä 15 päivästä 90 päivään sen perusteesta riippuen. Jo pelkästään tietämättömyys muuttuvista tuen saamisen ehdoista ja TE-palveluiden sähköisten lomakkeiden sekavuus saattavat tuottaa ihmiselle karenssin, jos esimerkiksi rasti puuttuu tai on väärässä ruudussa. Oma lukunsa ovat mielen ja kehon sairaudet, jotka vaikeuttavat tai estävät työn vastaanottamista.

Toimeentulotuen perusosan suuruus on esimerkiksi yksinasuvalle 497,29 euroa. Kelan kohtuullisiksi katsomien asumiskulujen ylittävät vuokrat syövät monilla ison osan perusosasta. Toimeentulotuen perusosaa voidaan myös alentaa 20-40 %. Alentaminen tehdään enintään kahden kuukauden määräajaksi, jos tuen saajan katsotaan kieltäytyvän työn vastaanottamisesta tai työvoimapolitiitisesta toimenpiteestä. Todellisuudessa näitä kahden kuukauden määräaikoja voidaan ketjuttaa, eli asettaa uusi määräaikainen perusosan alennus edellisen perään.

Toimeentulotukilain mukaan alentaminen voidaan tehdä vain edellyttäen, että ”alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana”. Tätä ei kuitenkaan riittävästi huomioida Kelassa, vaikka se on kirjattu sekä perustuslakiin että toimeentulotukilakiin.

Onko Suomessa kohtuullista ja ihmisarvoisen elämän turvaavaa jättää ihminen kokonaan ilman tuloja, kuten karenssissa tai leikata viimesijaista perustoimeentulotukea jopa 40 prosentilla? Miten nämä ihmiset järjestävät toimeentulonsa ja elämisensä?

Niukkuuskeskustelussa tulee huomioida, että ihminen saa riittävän perusturvan. Tulee myös pyrkiä löytämään ”työvoimapolitiitisesti moitittavan menettelyn” yksilölliset juurisyyt, eikä turvautua jo valmiiksi niukan toimeentulon poistamiseen tai leikkaamiseen. Karensseja tulee lyhentää ja selvästi kohtuullistaa siten, että työttömyysetuus pysyy sanktion aikanaikin vähintään perustoimeentulotuen tasolla. Ketjuttaminen tulee estää. Asumiskulujen kohtuullisuus tulee arvioida tosiasiallisen vuokratason mukaiseksi. Toimeentulotuen perusosan leikkaaminen tulee lopettaa kokonaan, jotta perustuslain 19 pykälän takaama oikeus ”perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden ja työkyvyttömyyden aikana” toteutuu.

Jukka Haapakoski, toiminnanjohtaja, Työttömien Keskusjärjestö ry
Veera Luoto, ruokajaoissa työskentelevä sosiaalipalveluohjaaja, Terveysteksti-hanke